

ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО «ПРО ВИДОБУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЮ БУРШТИНУ»

Створення Закону України «Про видобування та реалізацію буршти-ну» (далі – Закон про бурштин) зумовлюється, насамперед, суспільною потребою у правовому регулюванні відносин щодо господарського ко-ристування надрами, а також – зберігання, транспортування, реалізації бурштин та інших супровідних відносин.

У Преамбулі Закону про бурштин йдеться про «створення сприятли-вих умов для розвитку в Україні нової галузі економіки, пов'язаною з видобуванням, реалізацією та обробкою бурштин, залучення у цю галузь інвестицій та нових технологій» [1]. Такий намір є логічним, адже бурштин визнано корисною копалиною загальнодержавного значення і інвестиції та нові технології потрібні, щоб не втрати загальнодержавний скарб внаслідок періодичних «набігів» тимчасових користувачів без ви-значеного статусу.

Тому законодавцю за ключовий підхід до попередження шкоди при-родним ресурсам та довкіллю тут слідувало б обирати стратегію захо-чення інвесторів на великий термін та встановлювати їм умови залучен-ня нових технологій до господарського використання надрами (як одно-го з природних ресурсів).

Законопроект, який внесений Розенблатом Б. С., Томенком М. В., Дзюбликом П. В. та іншими, закріплює вимоги до утворення та діяль-ності старательських артілей. Але, як довели засоби масової інформа-ції, вже заподіяна шкода потенційними учасниками артілей містить дуже великі руйнівні наслідки. Тому у Законі про бурштин потрібно не лише надавати право старательським артілям здійснити можливість покращити рівень життя населення в регіоні видобування бурштин, але й забезпечити відтворення природних ресурсів ще якимось іншим суб'єктом.

Таке завдання не зможуть виконати артілі, бо вони не мають велико-го капіталу, не розраховують виконувати свою роботу з розробки надр та видобутку бурштин тривалий час і не розробляють стратегію збере-ження надр. На таку довготермінову стратегічну місію здатні державно-приватні та комунально-приватні партнери.

Підхід у праві, коли вимоги до господарського використання корисних копалин та інших ресурсів природи розглядають у межах визначення стримувань та застережень при організації господарювання можна знайти у роботах А. Г. Бобкової, Б. Г. Розовського, О. В. Шаповалової, Г. Д. Джамагільдієвої, О. А. Медведєєвої та інших науковців.

Вчені вже здійснили важливі узагальнення досвіду запровадження стримувань та застережень при організації господарської діяльності з використанням природних ресурсів на засадах концесії. О. А. Медведєєва вважає, що за сферами господарювання, в яких укладаються концесійні договори, концесії поділяються на інфраструктурні та природо-ресурсні. Об'єкти саме цих сфер, за її переконанням, мають виключний правовий режим управління з огляду на суспільний характер користування та економічну значущість. У сучасній економіко-правовій системі більшості країн інфраструктурні концесії виступають в якості механізмів передачі органами державної та місцевої влади об'єктів публічної власності приватним особам з метою оптимізації управління ними та за умови збереження можливості контролю за порядком їх використання. Природоресурсні концесії дають змогу державі без зайвих витрат налагодити процес ефективного використання природного об'єкта шляхом передачі концесіонеру права його експлуатації [2, с. 13]. Таке право концесіодавець передає концесіонеру за умови, що останній бере на себе зобов'язання здійснювати господарське природокористування згідно певної економічної стратегії. Ця умова знаходить відображення у ліцензії та договорах концесіонера, інших дозвільних документах.

Про стратегію господарського природокористування, яку мали б розробляти сторони публічно – приватного партнерства представники науки господарського права замислювалися задовго до прийняття відповідного Закону в Україні. Так, О. В. Шаповалова надала аргументацію щодо практичної доцільності перегляду уявлення про державну як єдиний суб'єкт творення стратегії економічного розвитку, оскільки у сфері господарювання право на використання надр може ефективно реалізовуватися альянсом публічно – приватного партнерства.

Досвід інших країн також засвідчує економічні успіхи, коли альянс публічно – приватного партнерства забезпечував вагомі позитивні економічні та соціальні результати як для певних галузей народного господарства, так і для економіки в цілому.

Але у моделі партнерства існує і загроза «там, де мала б бути концесія (наприклад, у надрокористуванні), спостерігається сумнівне поза

концесійне злиття представників великого бізнесу з представниками влади, що призводить до тонізації прибутків та надприбутків олігархів, підриває вітчизняну економіку, зумовлює криміналізацію надрокористування [3, с. 79, с. 81]. Водночас і старательські артілі є досить віддаленою перспективою цивілізованого ставлення до господарського природокористування тому неприйнятним є положення ч.2 ст 7 « Користувачі бурштиноносних надр», згідно якого користувачами бурштиноносних надр за договором про видобування бурштину, укладеному згідно з цим Законом, можуть бути виключно старательські артілі [1, ч.2 ст 7].

Ще одне з основних зауважень до законопроекту про «Про видобування та реалізацію бурштину» є наступним. Користування ділянкою бурштиноносних надр на засадах державно-приватного партнерства може здійснюватися у такі строки: п'ять років – на геологічне вивчення родовищ бурштину; двадцять років – на видобування бурштину (за законопроектом). Положення ч.3 ст.5 «Строки користування бурштиноносними надрами» про п'ять років на видобування бурштину згідно з договором про видобування бурштину, укладеним старательською артіллю з приватним надрокористувачем, є неприйнятним.

Проведений аналіз наукових досліджень з правової проблематики господарського природокористування та застосуванню державно-приватного партнерства дозволяє зробити висновок про необхідність зміни самого підходу до визначення суб'єктом господарського користування бурштином артілей, як це здійснено у проекті Закону України «Про видобування та реалізацію бурштину». Надлишкова кількість законів, що приймаються Верховною Радою України відносно видобування, зберігання, транспортування, реалізації бурштину, геологічного вивчення бурштиноносних надр, дозволяє виявити неналежну якість багатьох з них, включаючи проект Закону України про бурштин. У зв'язку з цим положення законодавства України, що регулює вищезазначені відносини, а також – відповідні законопроекти доцільно адаптувати до Закону України про державно-приватне партнерство та до Господарського кодексу України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Закону України «Про видобування та реалізацію бурштину», внесений Розенблатом Б. С., Томенком М. В., Дзюбликом П. В. та іншими // Офіційний сайт Верховної Ради України.

2. Медведєва О. А. Концесія як правова форма використання державного майна у господарській діяльності недержавними суб'єктами. Автореф. дис. на здобуття ... кан. юрид. наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Харків, 2004. – 23 с.
3. Шаповалова О. В. Публічно-приватні угоди партнерства про стратегію господарського природо користування // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 12. – с. 79–83.

*Удовенко Артем Сергійович – аспірант кафедри господарського права
Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля,
м. Северодонецьк*

В. Ю. Уркевич

АГРАРНИЙ ФОНД ЯК УЧАСНИК КРЕДИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА УЧАСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільськогосподарські підприємства приймають участь у різноманітних правовідносинах, у тому числі й щодо їх кредитування. Кредитні ресурси названі суб'єкти можуть отримувати як від банківських установ, приватних осіб (фізичних чи юридичних), так і від держави. Розглянемо правові питання участі в кредитних правовідносинах за участю сільськогосподарських підприємств такої державної спеціалізованої бюджетної установи, як Аграрний фонд.

Правові приписи щодо Аграрного фонду як учасника названих кредитних правовідносин містить Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р., № 1877-IV [1], ст. 12 «Державні заставні закупівлі зерна» якого регламентує, що за рішенням Кабінету Міністрів України може запроваджуватися режим заставних закупівель. Сутність такого режиму полягає в тому, що Аграрний фонд надає бюджетну позику виробнику зерна, яке є об'єктом державного цінового регулювання (тобто включено до відповідного переліку), під заставу останнього, що оформлюється переданням такому кредитору подвійного складського свідоцтва. Таким чином фактично здійснюється кредитування сільськогосподарських підприємств за рахунок бюджетних коштів.